

HARALD LAMON

---

hart voor
HOUT

VERS HOUT ONTDEKKEN
EN BEWERKEN

Lannoo

INHOUD

Robinia's tweede leven - voorwoord door Wim Lybaert	8
01 - ER WAS EENS...	11
02 - HOUT EN SPROKKELS	27
Zo oud als de mens	28
Groenhoutbewerking, een ambacht	31
Anatomie van hout	33
Eigenschappen van houtsoorten, herkennen en toepassen	37
Hout en water	44
Hout en schimmels	47
Waar vind je hout?	50
03 - HAKKEN, SNIJDEN, ZAGEN	53
De houtsnijbijl	54
Het houtsnijmes	65
De (trek)zaag	78
04 - VAN TAK TOT THUIS	85
Mee met de vezels	86
Takkenhout	89
Kapstok	91
Zakjessluiters	96
Kandelaar	98
Pothanger	100
Bospotlood	103
05 - LEPELTJE-LEPELTJE	107
Lepelsnijden	108
Van tak tot lepel in vier fasen	110
Het meswerk	117
Lepelmes en kom uitsnijden	123
Facetten en afronden	130
06 - DE GEZELLIGHEID VAN EEN KUKSA	133
Je eigen houten mok	134
Het hout	135
Van stam tot kuxa in 7 stappen	135
De basisprincipes van het uithollen	140

07 - DE MAGIE	
VAN EEN KRIMPPOT	149
Op bijna elk potje past een dekseltje	150
Het hout	151
Van stam naar pot in 8 stappen	152
Andere soorten deksels	162
08 - DE LAATSTE HAND	165
Afwerken en decoratie	166
Schuren of niet, dat is de vraag	167
Decoratieve afwerktechnieken	171
09 - SLIM SNEL SLIJPEN	179
Theorie, praktijk en veel oefenen	180
Waarom slijpen	181
Wat is slijpen	181
Metaal?	181
Wat is scherp?	182
Soorten snijvlakken	185
Stadia van slijpen	187
Stroppen	189
Materialen om te slijpen	191
Slijpbewegingen	192
Slijpen van bijl, mes en lepelmes	193
10 – HOUTSNIJDEN IS	
GOED VOOR ONS	201
De kern van ambachtelijk handwerk is vrijheid	202
Ik heb het nog nooit gedaan...	203
Samen snijden	206
Deugddoend handwerk	209
Duurzame ambacht	212
Nawoord door Lynn Dedeyne	214
Bibliografie	216

TREES
- Joyce Kilmer

I think that I shall never see
A poem lovely as a tree.

A tree whose hungry mouth is prest
Against the earth's sweet flowing breast;

A tree that looks at God all day,
And lifts her leafy arms to pray;

A tree that may in Summer wear
A nest of robins in her hair;

Upon whose bosom snow has lain;
Who intimately lives with rain.

Poems are made by fools like me,
But only God can make a tree.

Robinia's tweede leven

VOORWOORD DOOR WIM LYBAERT

TWAALF JAAR GELEDEN VERHUISDEN WIJ van hartje Brugge naar de rand van de stad. Een van de redenen waarom we verliefd werden op ons nieuwe huis was de tuin. Er stonden enkele prachtige bomen in: twee joekels van rode beuken, een reus van een tamme kastanje en aan de zijkant van ons nieuwe huis stond een prachtige robinia. Deze boom, met zijn prachtige diep gegroefde schors, stond op het moment van onze verhuizing in volle bloei. Massa's witte bloemetjes dwarrelden naar beneden en het leek alsof het sneeuwde in het midden van de lente. Tien jaar genoten we volop van zijn heerlijke lentesneeuwbuien, ik was er zot van.

Maar in de nacht van 25 op 26 september 2020 trok najaarsstorm Odette over ons land en was onze robinia een van de slachtoffers. Door de hevige rukwinden scheurde een van de hoofdtakken. En nu stond de boom gevaarlijk dicht bij ons huis mee te wiegen in de naweën van de storm. Af en toe klonk een dreigend gekraak... Er zat er niets anders op dan onze stevige reus om te leggen. Een beslissing die we namen met pijn in het hart.

Toevallig passeerde ik enkele dagen later de winkel van Harald. Ik drentelde wat voor de etalage van het Lepelhuis en tuurde nieuwsgierig naar binnen. Zijn etalage lag vol met houten voorwerpen: lepels, potten, kommen, onderleggers... Ik ging naar binnen en de heerlijke geur van hout sloeg in mijn neus. Ik snuisterde wat rond en koos enkele handgemaakte houten lepels uit. Ik ging naar de kassa om te betalen en feliciteerde Harald met zijn prachtige collectie. Ik vind dat oprecht kunstwerken, ik heb een zwak voor mensen die dingen kunnen maken met hun handen, voor ambachten. Waarschijnlijk omdat ik dat zelf niet kan.

Harald en ik raakten aan de praat en bij een kopje thee vertelde ik het verhaal van onze robinia. Maar daar waar mijn verhaal over onze boom stopte, stelde Harald voor om er een prachtig vervolg aan te breien. We spraken af dat hij enkele blokken onder handen zou nemen.

Enkele weken later kwam hij langs met een prachtige collectie lepels en een krimppot gemaakt uit het mooie hout. Nu gebruik ik die lepels elke keer als ik kook en elke keer denk ik aan onze robinia. De natuur is cyclisch en alles wat groeit en bloeit gaat ooit dood, maar ik kon geen mooiere manier bedenken om onze boom te laten voortleven.

Ik wens je veel plezier bij het lezen van dit mooie boek en ik hoop dat de uitgebreide kennis en ervaring van Harald jou op weg helpt om nog veel meer bomen een bijzonder tweede leven te geven.

WIM LYBAERT

01

ER WAS EENS...

Er was eens...

OVER MENSEN, BOMEN EN HOUT

HET BEWERKEN VAN GROEN, NOG VERS HOUT met handgereedschap is misschien wel zo oud als de mensheid zelf. **Vers hout is zachter te bewerken met handgereedschap** en gemakkelijker te klieven. In tegenstelling tot gezaagd hout behoudt elk stuk gekloofd hout zijn sterkte en uniciteit. Een van de mooiste momenten tijdens het uitoefenen van mijn ambacht is wanneer ik een vers stuk hout doormidden klief met mijn bijl. Het voelt als een bijzonder geschenk uitpakken zonder nog te weten wat erin zit. Op zo'n moment voel ik mij verbonden.

Ten eerste voel ik **mij verbonden met de natuur en de boom die het hout ooit was**. Elke houtsoort werkt anders, ruikt en voelt verschillend. De bomen waar het hout vandaan komt zijn altijd uniek en maken meestal deel uit van de plaats waar ik me thuis voel: het bos. Bomen hebben hun eigen geschiedenis. Hun jaarringen en groei vertellen soms ook iets over onze geschiedenis en over het klimaat in ons verleden, dat bestudeerd wordt in de dendrochronologie. Bomen worden ouder dan wij, tot zelfs duizenden jaren, en ze bestaan al veel langer dan de mens. Bomen zijn een cruciaal deel van onze natuur en het ecosysteem van het bos. Bomen zijn tegelijk alledaags en mysterieus en lijken soms op een heel andere manier en snelheid deel uit te maken van onze wereld.

Ik hou van bomen en vroeger wilde ik er altijd in klimmen. Ik ga ze weliswaar niet knuffelen, maar vaak kan ik stil worden van een reus in het bos die leven geeft aan zoveel dieren en schimmels of verwonderd kijken naar een eikel die zo'n kleine kans heeft om een reusachtige eik te worden (minder dan 0,00001%, blijkbaar), maar het toch probeert. Hoe meer ik ontdek en nieuwsgierig bijleer, hoe meer ik besef hoe bijzonder ze wel zijn en hoe weinig mensen weten over bomen, over hoe ze groeien en leven, hoe ze communiceren met elkaar of hoe ze verbonden zijn met al het leven om hen heen.

Wereldwijd dreigen 17.500 boomsoorten uit te sterven; dat is bijna 30 procent van de bijna 60.000 bekende soorten. De schatting is dat er nog 10.000 soorten in onze jungles te ontdekken zijn. Dat betekent dat er op onze planeet twee keer meer bedreigde boomsoorten zijn dan bedreigde diersoorten. Het kappen van bomen om plaats te maken voor landbouw en veeteelt, houtexport, klimaatverandering en bijhorende temperatuurstijging vormen de grootste bedreigingen. Ik ken en bewerk het hout uit onze bossen en tuinen. Dat zijn maar iets meer dan honderd soorten. **Bomen en struiken vormen een ongelooflijke rijkdom aan soorten**, waar maar weinig mensen bewust van zijn. Sommigen zien ze zelfs slechts als aankleding van de aarde. Elke dag leer ik iets bij. Zoals het vaak gaat bij mensen moeten we eerst iets leren kennen voor we leren ervan te houden en voor we de kracht vinden om het te willen beschermen.

Het stukje hout verbindt mij met de natuur om mij heen, maar de bijl of het mes in mijn hand zorgt voor een tweede soort **verbondenheid als mens, en dat met al die miljarden mensen voor mij**.

03

HAKKEN, SNIJDEN, ZAGEN

HAKKEN, SNIJDEN EN ZAGEN

De houtsnijbijl

IK BEN EEN BIJLMAN. Wat dat precies betekent weet ik ook niet echt, maar ik heb in ieder geval iets met bijlen. Ik hou van bijlen en ik kan me nog moeilijk inbeelden hoe ik de eerste helft van mijn leven heb doorgebracht zonder bijl. Ik overdrijf een beetje, maar ik gebruik bijna dagelijks een bijl en nog steeds doet het me telkens iets als ik de bijl oppak en ermee werk in hout.

Voor veel mensen is een bijl iets uit het tuinhuis van opa of een middeleeuws wapen van vooral de Vikings uit het Noorden. Maar ik merk heel vaak dat wanneer mensen eenmaal met een bijl leren werken, die al heel snel natuurlijk aanvoelt als een scherp verlengstuk van de arm. Ik heb nog niemand gehad op cursus die echt niet met de bijl overweg kon. Van meisjes van 14 jaar tot een man van 86 – uiteindelijk heeft iedereen op zijn manier plezier om met een bijl te zwaaien. Vaak mooi om te zien! De reden hiervoor ligt volgens mij grotendeels in de geschiedenis van de bijl die helemaal samengaat met die van de mens en het gebruik en bewerken van hout in ons verleden.

GESCHIEDENIS

Een bijl van 10.000 jaar geleden was anders maar toch heel duidelijk een bijl. De eerste bijl, als we een vuistbijl niet meerekenen, ontstond toen een mens een stuk silex of vuursteen dat hij had bewerkt, om een scherpe rand te krijgen, monteerde op een handvat van hout of bot. Het bewerken van silex deed de mens – en zijn voorouders – al miljoenen jaren. Vermoedelijk is **de eerste bijl met handvat pas in gebruik genomen na de laatste ijstijd, zo'n 8000 voor Christus**, in het noorden van Europa. Silex is een harde steensoort die meestal te vinden is in lagen in kalkgesteente. Daarom liggen de kusten van Dover en aan de overkant Cap Blanc-Nez er vol van. Silex kan gebroken en bewerkt worden op zo'n manier dat je randen overhoudt die tegelijk hard en heel scherp zijn. Zo hard dat je bij het slaan op een stuk pyriet of ijzer vonken krijgt. Het ijzer wordt afgeschraapt en door de wrijving ontstaat er warmte; samen met zuurstof krijg je dan vonkjes. Het ijzer zorgt dus voor de vonken en niet de steen.

Na de stenen bijlen kwamen er zo'n 5000 jaar geleden bijkoppes uit koper. Later werden ze ook uit brons en ijzer gesmeed en heel recent – de laatste 300 jaar – uit verschillende soorten staal. Dankzij de beschikbaarheid van steeds betere en sterkere materialen worden ook steeds meer verschillende soorten bijlen gemaakt voor verschillende toepassingen: van een kleine houtsnijbijl van 400 gram tot een kliefbijl met een kop van meerdere kilo's.

Op het hoogtepunt van de bijl in onze cultuur, dus vóór de komst van kettingzagen en andere zaagmachines, was er voor elke job in hout een aanpaste en geschikte bijl te koop. De bijl was op zijn top in de 18de en 19de eeuw in Amerika, waar toen tientallen bedrijven hun eigen soorten bijlen maakten. Veel jobs van vroeger zijn vandaag de dag niet meer relevant in onze samenleving en de gereedschappen zijn vervangen door machines, maar de houtsnijbijl wordt nog altijd gemaakt en nog steeds verbeterd.

De bijlen van tegenwoordig zijn het optimale en voorlopige resultaat van de menselijke evolutie en diens technisch vernuft om gereedschappen steeds te verbeteren en ons leven makkelijker te maken.

Maar nog altijd is een bijl zo eenvoudig mooi en vanzelfsprekend in haar gebruik. Ik kan me niet herinneren dat ik of iemand anders zich ooit heeft afgevraagd hoe je een bijl moet vasthouden of waarvoor hij dient. Het lijkt helemaal ingebed te zijn in onze cultuur en geschiedenis, en door het gebruik van mensen zoals jij en ik zal dit nog wel even zo blijven.

VEILIGHEID

Voor veel cursisten is de bijl toch vaak iets nieuws om het als fijn snijgereedschap te gebruiken, in tegenstelling tot een mes, dat we nog dagelijks in handen hebben. Vaak merk ik dat cursisten een gezonde schrik hebben van de bijl en anderzijds dat ze soms te overmoedig zijn met het mes.

Zelf heb ik me nog nooit pijn gedaan met een bijl, hooguit een paar sneetje door de bijlkop vast te pakken en niet op te letten waar ik mijn handen zette, of ook eens bij het slijpen toen ik me aan het haasten was. In al die jaren dat ik nu les en workshops geef is er maar één iemand geweest die zich verwondde en een paar hechtinkjes nodig had. Voor mij is dat de bevestiging dat de onderstaande tips en veiligheidsregels belangrijk zijn en vooral echt werken. Soms merk ik dat cursisten aan het begin van de dag naar mijn handen kijken en sommige zeggen het ook ronduit dat ze checken of ik nog wel al mijn vingers heb. Vingers verlies je door met zware zaagmachines te werken, dat is iets voor schrijnwerkers en timmermannen. **Groenhoutbewerking is ondanks al het scherpe gereedschap een heel veilige hobby of job!** Echt waar!

Vergeet deze **3 veiligheidsregels** nooit!

De kans dat je jezelf ooit pijn doet met de bijl is dan minder dan 1 op 1000.

KAPSTOK

Een unieke kapstok in de gang of op de kamer kan al een eyecatcher zijn, maar een hele reeks naast elkaar maakt een volledige ruimte bijzonder. Het snijwerk kan sober en snel zijn of juist sierlijk en uitgebreid. Voor wie graag creatief bezig is met schildertechnieken zijn de afwerkingsmogelijkheden eindeloos.

HET HOUT

Zoek een stammetje of tak waar een of meerdere zijtakken aan hangen. De diameter hangt af van wat je wilt maken; 8 tot 10 centimeter is ideaal. Elke houtsoort is geschikt, maar ik gebruik liever zacht hout, omdat het gemakkelijker snijdt. Eén uitzondering hierop is hulst. Dit is weliswaar hard hout, maar heeft door zijn groei in het bos (onder de hogere bomen) vaak veel zijtakken op een korte afstand, waardoor je kapstokken kunt maken met wel zes zijtakken dicht bij elkaar. Hoe verser het hout, hoe gemakkelijker te snijden. Als je hout in de lente kunt oogsten komt de schors er ook gemakkelijk af. Zonder te snijden, gewoon door de schors af te pellen, krijg je een natuurlijke pure look.

Van tak tot kapstok in 6 stappen

01 Zaag de tak op de lengte die je wilt. Houd er rekening mee dat er boven en onder de zijtak nog plaats dient te zijn om gaatjes te boren, om later de kapstok aan de muur te bevestigen. Die gaten wil je ook niet helemaal op de rand, om een barst bij het boren te voorkomen.

02 Om de achterkant van de tak te verwijderen kun je klieven (bij een mooie, rechte tak) of hakken met de bijl (bij een gebogen tak) tot aan het hart van het hout. Hiermee verminder je de kans op barsten tijdens het droogproces en krijg je onmiddellijk een platte achterzijde die aansluit tegen de muur waar de kapstok komt te hangen. Het perfect afvlakken van de achterkant is bij deze stap nog niet aan de orde. Tijdens het drogen kan de tak wat bol komen te staan. Pas na het uitdrogen werk je dat af. Als je gaat klieven, is het niet de bedoeling een zwaai te nemen met de bijl en dan maar hopen dat je goed kunt mikken zodat de bijl precies op het hart van de tak belandt. Zet de bijl op de juiste plaats op het hout en sla met een houten hamer (zie kader op p. 94 hoe je die maakt) of een zware stok op de kop van de bijl. **Als de bijl door het hout klieft**, kan die uitschieten naast het hakblok. Dat wil je uiteraard niet richting je benen hebben. Dus **houd de bijl dwars op je lichaam zodat hij zijwaarts gaat en niet naar jou toe!** Als het klieven toch niet recht verloopt (bijvoorbeeld door een gedraaide groei in het hout) kun je dat bijhakken met de bijl. Ook voor de afronding van de boven- en onderkant hak ik het meeste hout weg met de bijl.

03 Zaag de zijtakjes op lengte. Als je meerdere zijtakken hebt die boven elkaar zitten is het praktischer als de bovenste wat verder uitsteken. Zo komt het kledingstuk dat hoger hangt boven het onderste te hangen. Je kunt de zijtakken van kapstokjes laten variëren van 3 tot wel 30 centimeter. Laat je fantasie de vrije loop, maar houd

vooral rekening met de ruimte waar de kapstok zal komen te hangen.

04 Snijd de gewenste vorm in de kapstok. Je kunt de randen afronden of het uiteinde van de zijtak rondmaken zodat het kledingstuk er gemakkelijk overheen schuift. Ook een bolletje op deze plaats is leuk en bruikbaar. Je kunt delen van de schors laten zitten of wegsnijden. De mogelijkheden zijn eindeloos. Een kapstok snijden is soms vreemd of moeilijk om vast te houden, juist daarom is dit een goede eerste oefening om de mesgrepen veilig uit te voeren.

05 Boor twee gaatjes in de kapstok zodat er later schroeven doorheen kunnen, om te bevestigen aan de muur. Houd rekening met de diameter van de schroeven; 4 of 5 millimeter is normaal gesproken voldoende. Je kunt de randen van de geboorde gaatjes breder uitsnijden, zodat de kop van de

schroef straks dieper komt te zitten. Hiervoor bestaan er ook speciale verzinkboren. Voor een verfijnde afwerkingsgraad kun je na het vastdraaien van de schroef met een rond stukje hout op maat de schroef onzichtbaar maken. Hiervoor dien je een gat te boren in twee stappen. Bij de eerste stap boor je met een diameter van 10 millimeter een 5-tal millimeter diep in het hout. In de tweede stap boor je met een diameter van 5 millimeter verder in hetzelfde gat tot door de kapstok. Dan schroef je later de schroef er helemaal in en kun je een rond stukje hout op maat snijden en in het gat van 10 millimeter lijmen zodat de schroefkop onzichtbaar is.

06 Laat de kapstok een paar dagen drogen. Indien nodig kun je als laatste de achterkant nog wat vlakker snijden.

---

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Meer info over de auteur vind je op www.lepelhuis.be

TEKST: Harald Lamon

FOTOGRAFIE: Amaurie Coudeville en Veronique De Walsche - ARTIFIX

GRAFISCHE VORMGEVING: Katrien Van de Steene - Whitespray

Als u opmerkingen of vragen heeft, kunt u contact opnemen met onze redactie:
redactielifestyle@lannoo.com

© Harald Lamon & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2023

D/2023/45/173 - NUR 471

ISBN: 978-94-014-8554-8

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.